
**ANAYASA MAHKEMESİNİN 11.03.2024-17.03.2024 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ
GAZETEDE ve İNTERNET SİTESİNDE YAYIMLADIĞI BİREYSEL BAŞVURU
KARARLARI ÖZET BÜLTENİ**

Aynur Çetin ve Diğerleri Başvurusu

Başvuru Numarası: 2020/8602

Karar Tarihi: 30/3/2023

Başvuru, bir mahpusun hayatını kaybetmesini önlemeye yönelik gerekli tedbirlerin alınmaması ve bu olayla ilgili etkili bir cezai soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucular Ayşe Çetin ve Muhammed Enes ölen A.Ç.nin çocukları, Aynur Çetin ise eşidir. Başvurucuların yakını A.Ç., FETÖ/PDY üyeliği suçundan hakkında yapılan soruşturma kapsamında gözaltına alınmış, Hâkimlik kararıyla anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan tutuklanarak Ceza İnfaz Kurumunda koğuşa yerleştirilmiştir. A.Ç. koğuşun havalandırma bahçesinde spor yaparken rahatsızlanmıştır. Koğuş arkadaşları tarafından A.Ç.nin dilinin soluk borusuna kaçıp bilincini kaybettiğinin fark edilmesi üzerine infaz ve koruma memurlarına durum hemen bildirilmiştir. Koğuşa gelen revir personeline A.Ç.ye ilk müdahale koğuştaki yapılmış, sonrasında A.Ç. revire götürülerek tansiyonu ölçülmüş ve Devlet Hastanesine sevki sağlanmıştır. Hastanede kan tetkikleri yapılarak bir saat gözlem altında tutulan A.Ç.ye ağrı kesici iğne yapılmış, genel durumunun iyi olduğu gözlemlenerek Dr. A.Ö.G. tarafından taburcu edilmesine karar verilmiştir. Saat 18.00 sıralarında Ceza İnfaz Kurumundaki koğuşuna tekrar getirilen A.Ç.nin durumunun kötü olduğunu değerlendiren koğuş arkadaşlarının Ceza İnfaz Kurumu görevlilerini bilgilendirmesi üzerine A.Ç. tekrar hastaneye kaldırılmıştır. Hastanede muayenesi yapılan A.Ç.nin çekilen tomografisi sonrasında yaygın beyin kanaması geçirdiği tespit edilerek entübe (suni solunum) işlemi yapılmış, mesai saatleri dışında nöbetçi beyin ve sinir cerrahi uzmanı bulunmadığından A.Ç.nin uygun bir hastaneye sevki için Acil Serviste 112 Acil Servis ekibinin gelmesi beklenmiştir. 112 Acil Servis ekibinin gecikmesi sebebiyle sağlık görevlileri tarafından tutanak düzenlenmiştir. Dr. B.D., A.R.D., Y.A., B.Ü. düzenledikleri 13/2/2018 tarihli tutanakta; hastanede beyin cerrahisi ve nöroloji icapçısı olmamasına rağmen hastanın acil servise getirilip bırakıldığı, ASKOM (Acil Sağlık Hizmetleri Koordinasyon Komisyonu) kriterleri gereği hastanın beyin cerrahisi ve nörolog olan iller merkezine sevkinin istendiğini, 112 Acil Servis ekibi ile sevke ilişkin telefon ile yapılan görüşmede tartışma yaşandığını, hastanın entübe şekilde yaklaşık iki saati aşkın süreyle hastanenin resüsitasyon (yeniden canlandırma) odasında bekletildiğini, nakil için gelen ekibin hastanın naklini 40 dakika geciktirerek gerçekleştirildiğini belirtmiştir. A.Ç. yaklaşık üç saat sonra Acil Servis ekibinin gelmesi üzerine Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Eğitim ve Araştırma Hastanesi) götürülerek Beyin ve Sinir Cerrahisi Yoğun Bakım Ünitesine Yatırılmıştır. Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen epikriz raporunda beyin kanaması tanısıyla entübe şekilde getirilen hastanın acil servise yazılmış üst yazısı olmadığı için yazı gelene kadar bekletildiği, bir süre tetkik istenmediği, ağrılı uyarana ekstansör (açıcı kas) yanıt verdiği, ses çıkışı ve göz açımının olmadığı, hastanın vücudunda darp izi ve ekimoz olmadığı, anjiyo çekildiği, beyin sapı reflekslerinin alınamadığı, beyin ölümünün gerçekleştiği, 24/2/2018 tarihinde de kalbinin durduğu düzenlenmiştir.

Başvurucular tutulduğu koğuştta rahatsızlanan yakınlarına yapılan ilk müdahalede yanlış tedavi uygulandığını, şuurunun yerinde olmadığı tanık beyanları ile sabit olan yakınlarının koğuştta iyileşmeden geri getirildiğini, koğuşt arkadaşlarının yakınlarının yeniden hastaneye götürülmesi için infaz koruma görevlilerini ikna etmek zorunda kaldıklarını, gecikmeye sebebiyet veren Ceza İnfaz Kurumu görevlileri ile Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk işlemi için üç saati aşkın bir süre gecikme gösteren 112 acil servis görevlileri hakkında soruşturma yapılmadığını, soruşturmada delil olarak kullanılan kamera kayıtlarının bağımsız bilirkişi tarafından değil infaz ve koruma memurları tarafından incelenerek rapor düzenlendiğini, yakınlarının koğuşt arkadaşlarının beyanlarının ceza infaz kurumu görevlilerince alındığını, etkili bir soruşturma yürütülmediğini yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucuların iddialarının özü, devletin gözetimi ve kontrolü altında olan A.Ç.nin yaşamının korunmadığına ve ölümü hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin olduğundan başvurucuların şikâyetleri yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

İlke olarak tıbbi hatalara ilişkin şikâyetlerde temel başvuru yolu, hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (Zeki Kartal, B. No: 2013/2803, 21/1/2016, § 78). Başvurucular, yakınları A.Ç.nin ölümü üzerine Başsavcılık tarafından Dr. A.Ö.G. ve Dr. B.D. hakkında görevi kötüye kullanma, taksirle ölüme neden olma suçlarından yürütülen ceza soruşturması sürecinin kesinleşmesinden sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular, Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek tam yargı davası yolunu tükettiğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmamıştır. Bu durumda yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden kanunda öngörülen yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden ayrıca incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Ceza soruşturmasının etkili olması için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedeninin veya sorumlu kişilerin belirlenmesi imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırılık oluşturabilir. Ceza soruşturmasının fiilen hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması, ayrıca her olayda ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmalarının sağlanması gerekir (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 110). Hukuk devletine bağlılığın sağlanması ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi amacıyla ceza soruşturmasının makul bir özen ve süratle yürütülmesi şarttır (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

Başsavcılık ölüm olayının ardından derhâl soruşturma başlatmış, ölüm olayını aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek şekilde delilleri tespit etmeye çalışmıştır. Bu kapsamda A.Ç.nin taburculuğuna karar veren Dr. A.Ö.G. ve Dr. B.D. şüpheli sıfatıyla soruşturulmuş, yapılan soruşturma sonucunda doktorlar hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başsavcılık, taburcu işlemi sonrası A.Ç.yi koğuştta getiren ve sonrasında koğuşt arkadaşlarının bilgilendirmesi üzerine tekrar hastaneye götüren Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ifadelerine başvurmamış, eylemlerinin ölüm olayına katkısının olup olmadığı yönünde Adli Tıp Kurumuna görüş sormamış, Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında herhangi bir soruşturma işlemi gerçekleştirmemiştir. Başsavcılıkça yapılan

soruşturmanın başvuruya konu edilen olayın seyrini ve Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verdiğini söylemek mümkün değildir. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiş ve yaşam hakkının usul boyutu kapsamında varılan sonuç dikkate alınarak Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin eylemleri hakkında yaşam hakkının maddi boyutu yönünden bir inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

Yüksel Başak Başvurusu

Başvuru Numarası: 2021/47259

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve mahkeme kararında karşı taraf için "mağdur" ifadesinin kullanılması nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 4/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru, gerekçeli karar hakkı ve masumiyet karinesi yönlerinden incelenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, gerekçeli karar hakkı yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciiince başvuru sahiplerinin beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiğini belirterek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvuru sahiplerinin gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuru sahibinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Enes Akelma ve Diğerleri Başvurusu

Başvuru Numarası: 2020/37466

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, ziyaret gününün öğrenim gören çocuklarıyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Mahpus başvuruçular; çocuklarının eğitim durumu nedeniyle hafta içi olarak belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması için buldukları ceza infaz kurumlarına müracaat etmiştir. Başvuruçuların talebi Kurumda kapasitenin üzerinde mahpus barındırılması, personel yetersizliği ile kurumun asayiş ve güvenliği göz önüne alındığında ziyaret gününün belirlenenden başka bir güne alınmasının güvenlik sorunlarına neden olacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuruçular, hafta sonu görüş hakkı verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyetinde bulunmuştur. Hâkimliğin ret kararı üzerine, başvuruçuların ağır ceza mahkemesine yönelik itirazları da mevzuatta yer alan hükümlere atıfla reddedilmiştir.

Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdüreceği şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir. Başvuruçuların çocuklarının örgün eğitime devam ettikleri ve ziyaret hakkının hafta içi kullanılması nedeniyle başvuruçuların çocuklarıyla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

Başvuruçuların talebi Kurul tarafından personel yetersizliği, güvenlik zaafı gibi nedenlerle reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilerle kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözetilen ikna edici ve objektif bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir olay ortaya konulamamıştır. Ziyaret gününün hafta sonuna olacak şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği, ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmamıştır. Bu durumda idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvuruçuların talebinin neden karşılanamadığı hususunda ilgili kararlarda somut ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmış olup Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Önder Uzun Başvurusu**Başvuru Numarası: 2020/22271****Karar Tarihi: 8/2/2024**

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına veya sorgulanılmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

1975 doğumlu olan başvuru, bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte Erzurum'da ikamet etmektedir. Başvurucunun da aralarında olduğu bazı şüphelilerin 7/10/2016 tarihinde C.K.'nin bıçakla öldürülmesi olayına karıştıkları iddia edilmiştir. Olayla ilgili olarak Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma kapsamında aynı aileye mensup şüpheliler S.T., B.T. ve Ç.T.'nin ifadeleri alınmıştır. Şüpheli S.T. Başsavcılıkta verdiği ifadesinde özetle maktul C.K. ile aynı mahallede iki farklı tezgâhta seyyar olarak sebze satışı yaptıklarını, aralarında pazar yeri nedeniyle çıkan tartışmanın bıçaklı kavgaya dönüştüğünü ifade etmiştir. S.T. ifadesinde olay günü maktulün kendisine hakaret etmesi üzerine elindeki tornavidayı maktule doğru salladığını, arkadaşı olan başvuru da -daha önce kendisinin talep etmiş olması nedeniyle- elinde sallama olarak bilinen bir bıçakla olay yerinde olduğunu ve bu bıçağı olay anında havaya kaldırdığını beyan etmiştir. S.T.'nin 11/10/2016 tarihli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"[C.K.] ile aynı mahallede tezgahtar olarak o ayrı ben ayrı patates, soğan satmaktan dolayı aramızda (...) tartışma çıktı. Tartışmanın sebebi [C.K.] bana hakaret etti. Beni tehdit etti. Tezgahtarımı kaldırmamı söyledi. (...) 07/10/2016 günü tezgahtar kalan malları satmak için saat:09:00 civarı tezgahtar açtım. Saat 16:00'a kadar satış yaptım. Saat 19:00 sıralarında [C.K.] yine bana hakaretlerde bulundu. 19:30 sıralarında Koyuncular kahvesinde oturduğumu gördüm. Benim yanımda da Önder UZUN [başvuru] vardı. [C.K.] ile aramızda olan kavga ve tartışmalar sebebiyle Önder UZUN'a yanında sallama getirmesini, bir şey olması durumunda kendisinin kullanmamasını bizzat kendimin kullanacağını söyledim. Bana yine karşılaşıncaya hakaretlerde bulundu. Üzerimde bulkunan tornavidayı salladım. Kendisinin elinde bir bıçak vardı ve yere düşürdü. Yerden aldığım bıçakla sağ ayağıma bir defa sapladım. Kendisi bağırarak sandalye ile bize karşı koymaya, saldırmaya çalıştı. Ben de o anda palayı Önder UZUN'dan alıp salladım. Ancak pala [C.K.] dokunmadı. Kendisi yere düştü. (...) Önder UZUN elindeki palayı olay anında hava kaldırdı. Ben de elinden alıp kendimi korumak için palayı havaya kaldırarak salladım. Daha sonra [C.K.] yere düştü. Ben ve Önder UZUN olay yerinden kaçtık."

Soruşturma kapsamında ifadeleri alınan diğer şüpheliler B.T. ve Ç.T. de olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin olarak benzer açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre şüpheli B.T. Başsavcılıkta verdiği ifadesinde babası S.T. ile babasının arkadaşı olan başvuru maktul C.K.'ya saldırdıklarını, başvuru elinde sallama olarak tabir edilen bir bıçak olduğunu belirtmiştir. Diğer şüpheli Ç.T. de ifadesinde babasının arkadaşı olan başvuru elinde bıçak olduğunu ancak bu bıçağı maktule karşı kullanıp kullanmadığını olay sırasında göremediğini ifade etmiştir.

Soruşturma sırasında başvuru adresinde bulunamamış ve bu nedenle başvuru ifadesi alınamamıştır. Soruşturmanın tamamlanmasını müteakip Başsavcılık kendisine ulaşamadığı için ifadesi alınamayan şüpheli başvuru ile diğer şüpheliler hakkında kasten öldürme suçundan iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvuru olay sırasında elinde sallama

isimli bıçakla şüpheli S.T.nin yanında bulunmak suretiyle suç işleme iradesi gösterdiği ve S.T.ye de bu yönde destek verdiği iddia edilmiştir.

Mahkeme kararında, başvuruçunun kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında tefrik edilen dosyanın sanıklarından B.T.nin Başsavcılıkta verdiği, başvuruçunun maktule saldırdığı yönündeki ifadesi ile diğer sanık Ç.T.nin soruşturma evresinde verdiği "Babamın arkadaşı olan Önder Uzun'un da elinde sallama tabir edilen büyük bir bıçak vardı." şeklindeki ifadesine delil olarak dayanmıştır. Buna ek olarak yine tefrik edilen davada tanık sıfatıyla dinlenen M.T.nin başvuruçunun elindeki sallama olarak tabir edilen bıçağı maktule karşı salladığını gördüğü yönündeki beyanına da gerekçeli kararda delil olarak yer verilmiştir. Gerekçeli karara göre söz konusu tanık beyanı dışında atılı suçun başvuruçusu tarafından işlendiğini gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır.

Başvuruçusu, yokluğunda dinlenen ve aleyhinde beyanda bulunan tanıkların tekrar dinlenmesi ve onlarla yüzleştirilmesi yönündeki taleplerinin kabul edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Gülerüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınaama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Gülerüz, § 35).

Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir duruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşırlırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici

güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleriyüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleriyüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Tanıklar başvuru konusunun firari olduğu dönemde başvurucu ve müdafinin yokluğunda Mahkemece dinlenmiş ve başvuru hakkında çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Mahkeme başvuru konusunun yakalanmasından sonra yeni esas numarası alan dosyada tanıkları istinabe suretiyle ya da SEGBİS aracılığıyla dinlenmemiştir. Başvuru konusunun tanıkların yeniden dinlenmeleri yönündeki talebini ise bunun dosyaya katkı sunmayacağını belirterek reddetmiştir. Buna göre tanıkların savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede yeniden dinlenmemelerinin geçerli bir nedene dayandığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak geçerli bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvuru konusunun sorgulama ve/veya sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

Somut olayda Mahkeme, tefrik edilen dosyanın sanıklarından B.T.nin 8/10/2016 tarihinde Başsavcılıkta verdiği, başvuru konusunun maktule saldırdığı yönündeki ifadesi ile diğer sanık Ç.T.nin soruşturma evresinde verdiği 7/10/2016 tarihli "Babamın arkadaşı olan Önder Uzun'un da elinde sallama tabir edilen büyük bir bıçak vardı." şeklindeki ifadesine dayanarak başvuru konusunun maktulün direncini kırarak eyleme iştirak ettiğini kabul etmiş; atılı suçun bu suretle işlendiği sonucuna varmıştır. Gerekçeli kararda buna ek olarak yine tefrik edilen davada tanık sıfatıyla dinlenen M.T.nin başvuru konusunun elindeki sallamayı maktule karşı salladığını gördüğü yönündeki beyanına da delil olarak yer vermiştir. Gerekçeli karara göre söz konusu tanık beyanları dışında atılı suçun başvuru konusunun tarafından işlendiğini gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır (bkz. § 17). Bu durumda başvurucu sorgulama/sorgulama imkânı verilmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek delil niteliğinde olduğu görülmüştür.

Yargılama sürecinde başvurucu olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin tanıkları başvuru konusunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde istinabe suretiyle ya da SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların tefrik edilmiş dosyada başvuru konusunu suçlayıcı yönde verdikleri ifadeler ile kovuşturma evresinde başvuru hakkında yaptıkları açıklamalar duruşmada okunmuş ise de muhakeme sürecinin hiçbir aşamasında başvuru konusunun bu beyanlara karşı itirazlarını ileri sürme imkânı bulamamıştır. Diğer bir ifadeyle başvuru konusunun, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de

tanıkların sorulara cevap verirken gösterecekleri tepkilerle ilgili izlenim elde edememiştir. Sonuç olarak doğruluğu ve güvenilirliği test edilmemiş tanıkların beyanları tek delil olarak hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Yasin Şen Başvurusu

Başvuru Numarası: 2020/14526

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların duruşmada sorgulanmaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başsavcılık tarafından başvuru hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık başvuru sahibinin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle başvuru sahibinin tanık ifadelerine göre örgüt içinde yer alması, HTS kayıtlarına göre hakkında FETÖ/PDY soruşturması olan kişiler ile iletişim ve irtibat hâlinde olması suretiyle üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

İddianamenin kabulü ile açılan davadaki Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanıklar H.A.A ve M.B.nin istinabe yoluyla dinlenmesine karar verilmiştir. Başvuru sahibi alınan savunmasında tanıklar H.A.A ve M.B.yi devre arkadaşları olması dolayısıyla tanıdığını, tanık beyanlarında aleyhine olan hususları kabul etmediğini, HTS analiz raporunda adı geçen A.Y., H.A. ve M.K. isimli kişiler ile işi gereği görüşüğünü belirtmiştir. Aynı celse iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvuru sahibinin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

Başvuru sahibi; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Somut olayda Mahkeme tarafından başvuru sahibinin (sanığın) aleyhinde beyanda bulunan tanıklar H.A.A ve M.B.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvuru sahibi ve müdafii okunmuş ancak tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvuru sahibinin sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelerle dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

Gereççeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması göz önüne alındığında başvuruçunun kullandığı GSM hattına ilişkin HTS kayıtlarının incelenmesi sonucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğundan bahisle hakkında işlem yapılan kişiler ile iletişim ve irtibat hâlinde olmasına, tanıklar H.A.A ve M.B.nin beyanlarına dayanılmıştır. Özellikle tanıklar H.A.A ve M.B.nin sanığın örgüte ait evlerde kalmasına, sohbet toplantılarına katılmasına, himmet vermesine ilişkin beyanlarının başvuruçunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönünde kanaat oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşarak tayin edilmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Yargılama sürecinde başvuruçuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvuruçunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvuruçunun, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinmemiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Aret Demirci Başvurusu

Başvuru Numarası: 2018/30446

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, başvuruçunun hakkında yurt dışına çıkamamak şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

1981 doğumlu olan başvuruçunun; olayların meydana geldiği tarihte bir vakfın proje koordinatörü olarak çalışmaktadır. Başvuruçunun 2013 yılından 2019 yılına kadar vakfın Türkiye ofisinde proje koordinatörü olarak çalışmış, akabinde vakfın Doğu ve Güneydoğu Avrupa Bölge Ofisi proje müdürü olarak Sofya'ya gitmiştir.

Başvurucu 23/6/2018 tarihinde sosyal medya hesabından "Ntv ve CNN Türk yaklaşık 20 dakika verebildi. Bakalım Habertürk ne zaman yayını kesecek #Tamam #Maltepe" ve "Cumhuriyet tarihinin en kalabalık mitingini görmezden gelip başçalanın Esenyurt mitingini dakika dakika veren Ntv, Habertürk ve CNN Türk'e de yarın #Tamam #Maltepe" şeklinde paylaşımlarda bulunmuştur. Söz konusu paylaşımlar üzerine başvuru hakkında Başsavcılık tarafından halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme ve cumhurbaşkanına hakaret suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

Başvurucu; sorgu aşamasındaki ifadesinde, paylaşımları kendisinin yaptığını, söz konusu paylaşımların medyanın tarafsızlığına yönelik eleştiri mahiyeti taşıdığını, paylaşımlarının maksadını aştığını ve akabinde sosyal medya hesabını kapattığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca ailesinin Almanya'da ikamet ettiğini de beyan etmiştir. Hâkimlik başvurusunun yurt dışına çıkamamak ve belirlenen yerlere başvurmak şeklinde adli kontrol tedbirlerine tabi tutulmasına karar vermiştir. Hâkimlik gerekçesinde; başvurusunun sosyal medya paylaşımlarının yalnızca cumhurbaşkanına hakaret suçuna vücut verebileceği, söz konusu suça ilişkin cezanın alt sınırı nazara alındığında da adli kontrol tedbirlerinin amaca daha uygun olduğunu belirtmiştir. Hâkimlik devamında delillerin büyük oranda toplanmış olduğunu, delillerin kaybolma veya karartılma şüphesi bulunmadığını ifade etmiştir.

Vakfın Türkiye temsilciliğinde proje koordinatörü olduğunu belirten başvuru, mesleği ve işyerindeki görev tanımı gereği sık sık yurt dışına çıkması gerektiğini ileri sürerek yurt dışında bulunmasını gerektiren tarihleri içeren evrakı da dilekçesine eklemek suretiyle Hâkimlikten adli kontrol tedbirine ilişkin kararların kaldırılmasını itiraz yoluyla talep etmiştir. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği, adli kontrol kararına ilişkin verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Başvurucu söz konusu karara aynı gerekçelerle itiraz etmiş ve itiraz inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği itirazı kesin olarak reddetmiştir.

Başvurucu, Hâkimliğin genel geçer ifadelerle maddi gerçeğe ve hukuka aykırı karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucu, dosyadaki tek delilin sosyal medya paylaşımı olduğunu ve toplanacak bir delilin veya dinlenecek bir tanığın bulunmadığını, isnat edilen suçlara ve verilecek cezanın alt sınırına bakıldığında da adli kontrol tedbiri uygulanmasının gerekmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu; mesleği ve işyerindeki konumu itibarıyla sık sık yurt dışına çıkmasının icap ettiğini, çalıştığı kurumun Almanya merkezli olduğunu ve bu nedenle de Almanya'ya sık seyahat etmesi gerektiğini, hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı nedeniyle mağduriyet yaşadığını ve işini kaybetme tehlikesi olduğunu iddia etmiştir.

Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz, § 46; Hakkı Gök, § 42). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde, aynı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde

tutuklama yerine adli kontrol kararı verilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu durumda anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, adli kontrol kararı verilebilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması gerekir. Elbette uygulanan tedbirin hukuka uygun olduğunu söyleyebilmek için öncelikle suç şüphesinin ve uygulanma nedeninin denetime elverişli olacak şekilde yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir.

Bu bağlamda özellikle yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirine karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir (benzer yönde bkz. Hasan Hüseyin Güney, § 18).

Somut olayda başvurucuya cumhurbaşkanına hakaret suçu isnat edildiği ve başvurunun ifadesinin de alındığı görülmektedir. Ayrıca Hâkimlik, delillerin büyük oranda toplanmış olduğunu, kaybolma veya karartılma şüphesinin bulunmadığını ve bu nedenle tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağını da belirtmiştir. Bu kapsamda Hâkimliğin adli kontrole ilişkin kararında, adli kontrol tedbirlerinin verilmesi ile "cezanın alt sınırı nazara alındığında adli kontrol tedbirinin daha amaca uygun olduğu, tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağı" şeklinde bir değerlendirme dışında, başvurucuya hangi amaçla iki farklı adli kontrol tedbirinin uygulandığına dair herhangi bir değerlendirme de yapılmamıştır. Aynı zamanda başvurunun statüsü ve mesleki faaliyetleri nedeniyle yurt dışındaki özel hayatına dayanan itiraz gerekçeleri de sulh ceza hâkimlikleri tarafından tartışılmamıştır. Öte yandan başvuru hakkında uygulanan yurt dışına çıkamamak ve belirlenen yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin soruşturma veya kovuşturmayla ne gibi bir faydası olacağı da açıklanmamıştır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Hasan Hüseyin Güney, § 20).

Hiç şüphesiz uygulanan koruma tedbirlerinin, hedeflenen amaca ulaşmak bakımından elverişli olup olmadığı ile olayın şartlarında zorunlu ve en uygun tedbir olup olmadığına karar vermek bakımından derece mahkemelerinin geniş bir takdir payı bulunmaktadır. Bununla birlikte somut olayda başvuru hakkında uygulanan tedbir ile ulaşmak istenen amaç açıkça zikredilmemiştir. 5271 sayılı Kanun gereği kural olarak sanığın savunması alınmadan hüküm kurulamamaktadır. Somut olayda da şayet başvurunun yurt dışına çıkacak olması nedeniyle savunmasının alınmasının zorlaşacağı ve bunun da mevcut ceza yargılamasını uzatacağı düşünülerek başvuru hakkında koruma tedbiri alınmış ise dahi söz konusu tedbir 31/1/2019 tarihinde kaldırılmış ve başvurunun savunması tedbirin kaldırılmasından daha sonraki tarih olan 21/3/2019'da alınmıştır. Başvurucu, tedbirin kaldırılmasından sonra yapılan her iki duruşmaya da katılmıştır. Kaldı ki hem başvurunun uluslararası bilinirliği yüksek bir sivil toplum örgütünde üst düzey yönetici olduğu hem de görevi nedeniyle gideceği memleket ile Türkiye'nin yoğun adli yardımlaşma ilişkilerinin varlığı nedeniyle, bulunduğu memlekette de savunmasının alınmasının mümkün olduğu göz ardı edilmiştir (Latife Akyüz, § 59).

Diğer yandan yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbirleri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yollar bulunup bulunmadığı da yargı mercileri tarafından dikkate alınmalıdır (Hakkı Gök, § 54). Ancak somut olayda sulh ceza hâkimlikleri başvurunun mesleki faaliyetleri nedeniyle tedbirin kaldırılması yönünde talebi bulunmasına rağmen tedbirden beklenen yararın

başvurucunun özel hayatına daha az etki doğuracak alternatif adli kontrol tedbirleriyle elde edilip edilemeyeceğini irdelememiştir. Dolayısıyla sulh ceza hâkimliklerinin adil bir denge kurduğunu gösteren yeterli bir gerekçe ortaya koymadan 7 ay 6 gün süreyle koruma tedbiri uygulamasının başvurunun özel hayatında kaçınılmaz olandan ağır mağduriyet oluşturduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvuru hakkında yurt dışına çıkamamak şeklinde uygulanan adli kontrol tedbiri ile başvurunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin neticeleri bakımından orantılı olarak uygulanmadığı ve tedbirlerin gerekliliği konusunda sulh ceza hâkimlikleri ve derece mahkemelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşıldığından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aysu Yenidünya Başvurusu

Başvuru Numarası: 2020/3277

Karar Tarihi: 13/12/2023

Başvuru, cinsel saldırı isnadıyla ilgili soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediği ve sonuçta hukuka aykırı olarak kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, İstanbul Barosuna kayıtlı bir avukattır. Başvurucu vekili 29/11/2018 havale tarihli dilekçeyle Av. A.Ç.nin, stajyer avukat olarak bürosunda çalışan başvurunun cinsel dokunulmazlığına karşı eylemlerde bulunduğunu açıklayarak Başsavcılıkta şikâyette bulunmuştur.

Başsavcılığa sunulan dilekçede; A.Ç.nin 13/6/2018 tarihinde işle ilgili görüşmek için odasına çağırdığı başvurucuya karşı cinsel saldırı niteliğinde eylemlerde bulunduğu, başvurunun bu olayı aynı büroda çalıştığı Av. D.İ. ile paylaştığı, D.İ.nin de başvurucuya A.Ç.nin kötü niyetli olduğunu düşünmediğini, şefkatle yaklaşıyor olabileceğini söylediği ifade edilmiştir. Bununla birlikte A.Ç.nin 17/7/2018 tarihine kadar cinsel saldırı niteliğindeki eylemlerine devam ettiği, son olarak anılan tarihte odasına çağırdığı başvurucuya zorla sarıldığı, başvurunun göğsünü tuttuğu, onu öptüğü ve ancak başvurunun ısrarla karşı çıkması üzerine eylemlerine son verdiği iddia edilmiştir. Ayrıca başvurunun A.Ç.nin odasından ayrılarak yaşadıklarını D.İ.ye anlattığı, D.İ.nin de bu durumu aynı büroda birlikte çalıştıkları Av. A.G. ile paylaştığı açıklanmıştır.

Anılan şikâyet dilekçesinde, başvurunun 6/8/2018 tarihli dilekçeyle A.Ç.yi İstanbul Barosu Başkanlığına şikâyet ettiği belirtilmiştir. Ayrıca başvurunun olay nedeniyle psikolojik destek almaya ve ilaç tedavisine başladığı, bu kapsamda İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığına başvurarak 30/10/2018 tarihli sağlık raporu aldığı ifade edilmiştir. Bu raporda başvurunun maruz kaldığı cinsel saldırı nedeniyle travma sonrası stres bozukluğu yaşadığının, sağlığının ve algılama yeteneğinin basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte bozulduğunun, psikiyatrik takip ve tedavisine devam edilmesi

gerektiğinin bildirildiği açıklanmıştır. Bununla birlikte dilekçede, olayın gerçekleştiği büroda kamera sisteminin bulunduğu ve 17/7/2018 tarihinde başvurusunun A.Ç.nin odasından telaşla ayrıldığına dair görüntünün bu sisteme kaydedildiğine vurgu yapılmıştır.

Dilekçenin ekinde başvuru hakkında düzenlenen sağlık raporuna, Av. D.İ.nin İstanbul Barosu Başkanlığına hitaben yazdığı ve özetle başvuruya konu olay nedeniyle işine son verildiğini açıklayan yazıya, başvurusunun A.Ç.yi İstanbul Barosu Başkanlığına şikâyet ettiği 6/8/2018 tarihli dilekçeye yer verilmiştir. Başsavcılığa hitaben yazılan dilekçede şikâyet konusu olayın delilleri olarak tanık beyanları, sağlık raporu, D.İ.nin İstanbul Barosu Başkanlığına hitaben yazdığı dilekçedeki beyanı, kamera kaydı ve baro soruşturma dosyası gösterilmiştir. Sağlık raporunda; başvurusunun 19/7/2018 tarihinde yapılan muayenesinde fiziksel travma bulgusuna rastlanmadığı, buna bağlı olarak ruhsal travma bulgularının önem kazandığı, bu kapsamda travma sonrası stres bozukluğu yaşadığı ve yaşadıklarının aktardığı olayla ilişkili olduğu kanaatine varıldığı tespiti yer almıştır. Raporda ayrıca başvurusunun sağlığının ve algılama yeteneğinin basit tıbbi müdahaleyle giderilemeyecek nitelikte bozulduğu, psikiyatrik takip ve tedavisine devam edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Başvuru ile aynı büroda avukat olarak çalışan D.İ., İstanbul Barosu Başkanlığına hitaben yazdığı yazıda; başvurusunun 17/7/2018 tarihinden önce A.Ç.nin kendisinin cinsel dokunulmazlığına karşı eylemlerde bulunduğunu söylemesine karşın bunun yanlış anlaşıldığını düşündüğünü belirtmiştir. Aynı yazıda 17/7/2018 tarihinde başvurusunun ağlayarak odasına geldiğini, birlikte bürodan çıktıklarını, başvurusunun A.Ç.nin zorla sarıldığını, göğsünü tuttuğunu ve kendisini öptüğünü söylediğini, durumu aynı büroda birlikte çalıştıkları Av. A.G.ye anlattıklarını, başvurusunun bu konuşmadan sonra büroya dönmek istemediğini ve oradan ayrıldığını ifade etmiştir. Ayrıca Av. D.İ., başvurusunun büroya dönmemesi ve yasal yollara başvurmak istemesiyle ilgili olarak görüşünün sorulması üzerine kadının beyanını esas alacağını ve yasal yollara başvurması hâlinde başvurusunun yanında olacağını ifade ettiğini ve bu sebeple ihbar süresinin dolması beklenmeden işine son verildiğini açıklamıştır.

Soruşturma kapsamında ifadesine başvurulması için 27/5/2019 tarihinde düzenlenen çağrı kâğıdı A.Ç.ye gönderilmiştir. Bu kapsamda A.Ç. 10/6/2019 tarihinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheli sıfatıyla dinlenmiştir. Şüpheli ifadesinde; avukatlık bürosundaki fiziki şartların şikâyet konu olayın gerçekleşmesine uygun olmadığını, bu hususta İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünden emekli öğretim üyesi tarafından düzenlenen bilimsel mütalaayı soruşturma dosyasına sunduğunu, başvurusunun erkek arkadaşı D.C.nin talep etmesi üzerine aynı büroda birlikte çalıştığı Av. A.G. ile bir görüşme yapıldığını, bu görüşmede D.C.nin "Ben Aysu'yu vazgeçirmek istiyorum, bana yol gösterin, yardımcı olun, nasıl vazgeçirebiliriz?" şeklinde söylemlerde bulunarak bir menfaat beklentisi içinde olduğu izlenimi bıraktığını beyan etmiştir. Ayrıca şüpheli, 17/7/2018 tarihinde odasına gelen başvurusunun bir hafta önce kedisinin hastalanması nedeniyle çok üzgün görüldüğünü ve "Sizin de kediniz var beni en iyi siz anlarsınız." dediğini iddia etmiştir. Bununla birlikte şüpheli 2/7/2018 ile 9/7/2018 tarihleri arasında Yunanistan'da bulunduğunu savunmuştur.

Şüphelinin savunmasının tespit edilmesinden sonra herhangi bir soruşturma işlemi yapılmaksızın 24/10/2019 tarihinde şüpheli hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda; başvurusunun şikâyet dilekçesindeki beyanına, şüphelinin savunmasına ve sağlık raporundaki bazı tespitlere yer verilmiştir. Başsavcılık anılan raporda başvurusunun travma sonrası stres bozukluğu yaşadığının ve yaşadıklarının aktarmış olduğu

olayla ilişkili olduğu kanaatine varıldığına bildirildiğini açıklamıştır. Buna rağmen İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı tarafından 19/7/2018 tarihinde yapılan muayenesinde başvurunun vücudunda herhangi bir fiziksel travma bulgusuna rastlanmadığına ve olaya ilişkin görgü tanığı bulunmadığına vurgu yapılarak kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği gerekçesiyle karar verilmiştir.

Başvurucu vekili 10/12/2019 tarihli dilekçeyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; diğer hususların yanında eksik soruşturma sonucunda gerekçesiz olarak karar verildiği, bu kapsamda yaklaşık bir yıl süren soruşturma boyunca sadece şüpheli ifadesinin alındığı, müştekinin ve şikâyet dilekçesinde ismi geçen tanıkların beyanlarına başvurulmadığı, kamera kayıtlarının teminine ilişkin olarak yeterli ve usulüne uygun bir araştırma yapılmadığı belirtilmiştir. Bunun dışında olay yerinde keşif yapılmaksızın bilimsel ve objektif niteliği olmayan ve somut olayla ilgisi bulunmayan özel mütalaaya itibar edildiği, şüphelinin başvurunun stajyer olarak çalıştığı avukatlık bürosunun sahibi ve yaş olarak büyüğü olmasına bağlı olarak ortaya çıkan eşitsiz durumunun dikkate alınmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurunun mağduru olduğu suça ilişkin anlatımı dikkate alındığında vücudunda fiziksel travma bulgusuna rastlanmamasının doğal bir netice olduğunun değerlendirilmediği, bu kapsamda başvurunun travma sonrası stres bozukluğu yaşadığına dair tespit dikkate alınmadığı, sağlık raporunda yer verilen fiziksel travma hususundaki belirlemeye dayanılarak karar verildiği ileri sürmüştür ancak itirazı reddedilmiştir.

Başvurucu, vekili aracılığıyla Başsavcılığa verdiği dilekçesinde 13/6/2018-17/7/2018 tarihleri arasında geçen sürede kendisine karşı cinsel saldırı niteliğinde eylemlerde bulunulduğunu iddia etmiştir (bkz. § 4). Başvurucu hakkında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığınca düzenlenen sağlık raporunda ruhsal travma bulgularının başvurunun aktardığı öykü ile uyumlu bulunduğu, sağlığının ve algılama yeteneğinin basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte bozulduğu, psikiyatrik takip ve tedavisine devam edilmesi gerektiği açıklanmıştır (bkz. § 8). Gerçekleştiği iddia olunan eylemlerin belli bir zaman aralığına devam etmesi ve bu eylemlerin başvuru üzerinde bıraktığı ruhsal etki dikkate alındığında, başvurunun uğradığı muamelenin kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapmak için gerekli olan asgari ağırlık eşliğine ulaştığı kabul edilmelidir. Bu sebeple başvuru, kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmelidir.

Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Bu usul yükümlülüğü, iddianın savunulabilir olması şartıyla, devlet görevlisi olmayan kişilerin kötü muamele teşkil eden eylemleri yönünden de geçerlidir (bazı değişikliklerle bkz. Özlem Tuncel Kaya, B. No: 2013/8868, 10/3/2016, § 35). Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§

101-103; Süleyman Deveci, B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

Başsavcılık 10/6/2019 tarihinde şüphelinin ifadesini almıştır. Şüpheli savunmasında özetle başvuruçunun cinsel dokunulmazlığına karşı bir eyleminin bulunmadığını, olay yerinin fiziki şartları dikkate alındığında şikâyete konu eylemin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını, başvuruçunun kedisinin hastalanması nedeniyle olay günü üzgün olduğunu beyan etmiştir. Bununla birlikte temmuz ayı başında 2/7/2018 ile 9/7/2018 tarihleri arasında Yunanistan'da bulunduğunu savunmuştur (bkz. § 10). Soruşturma kapsamında iddia olunan olaylar bağlamında başkaca bir delilin toplanmadığı anlaşılmıştır. Soruşturma kapsamında mağdurun ifadesine başvurulmamış, olayla ilgili bilgi sahibi oldukları anlaşılan D.İ ve A.G.nin tanık olarak beyanları da tespit edilmemiştir. Ayrıca başvuruçunun olay yerinde kamera sisteminin bulunduğunu belirtmesine rağmen görüntülerin tespitine dair herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Başsavcılık, başvuruçunun vücudunda herhangi bir fiziksel travma bulgusuna rastlanmadığına ve olaya ilişkin görgü tanığı bulunmadığına vurgu yaparak yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği gerekçesiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 11). Anılan kararda başvuruçunun dosyaya sunduğu sağlık raporundaki tespitlere yer verilmiş ancak bununla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Başsavcılık sadece fiziksel travma bulgularının ve olayı gören tanığın yokluğuna değer atfetmiştir. Oysa cinsel dokunulmazlığa karşı suçların soruşturulmasında olayı gören tanığın beyanı veya kamera görüntüsü ya da şiddet uygulandığına dair mağdurun vücudunda tespit edilen yaralanma bulgusu gibi doğrudan delillere gereğinden fazla önem yüklenmesi delillerin toplanması ve değerlendirilmesinde bazı sorunlara yol açabilir. Zira sözü edilen eylemler bazı hâllerde mağdurun fiziki olarak yaralanmasına neden olmasa da mağdurun ruh sağlığının bozulmasına sebep olabilir. Dolayısıyla Başsavcılığın başvuruya konu soruşturmada mağdur ve tanığın beyanlarını alıp olay yerine ait kamera görüntülerini tespit ettikten sonra, bu delilleri ruhsal travma bulguları ile birlikte değerlendirip cinsel saldırı suçunun oluşup oluşmadığını konusunda bir sonuca varması gerekirdi.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Yağmur Dönmez Başvurusu

Başvuru Numarası: 2020/2056

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında meydana gelen terör saldırısı nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Ankara'da çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından organize edilen 10/10/2015 tarihli toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşen (kamuoyunda Ankara Gar Patlaması olarak bilinen) bombalı terör saldırısı sonucu 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş ve aralarında başvuruçunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Başvuruçunun terör saldırısı nedeniyle sol ayak fibula (baldır) kemiğinin kırılması suretiyle yaralandığı ve tedavi gördüğü sağlık raporlarından anlaşılmaktadır (söz konusu patlama ilgili olarak İçişleri Bakanlığının yaptırdığı ön

incelemeyle ilgili süreç, bu süreç sonundan düzenlenen soruşturma raporu ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan diğer işlemlere ilişkin tüm açıklamalar için bkz. Hasan Kılıç, B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 11-15).

Başvurucu özetle, gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek ve mitingin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak adına gerekli önlemleri almadığını, idarenin ağır hizmet kusuru olduğunu, Mahkemenin idarenin hiç kusuru yokmuş gibi olayı sosyal risk kapsamında ele aldığını belirterek yaşam, adil yargılanma, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Uygulanabilirlik ve incelemenin kapsamı yönünden değerlendirme yapıldığında başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da hizmet kusuru için değerlendirme yapılmadığına yönelik olduğundan ve başvurucu hayatta olmasına rağmen başvuruya konu olay bomba patlatılarak gerçekleştirilen, büyük çapta can kaybına yol açan bir terör saldırısı niteliği taşıdığından, her ne kadar formda adil yargılanma hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği de ileri sürülmüş ise de başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Murat Orçun Çalış, B. No: 2018/24472, 7/10/2021, §§ 32-40; Mustafa Çetin, B. No: 2019/3290, 17/11/2021, §§ 22-31).

Kabul edilebilirlik yönünden başvuru ele alındığında yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği hâllerde -bazı istisnaları bulunsa da- idari makamlar veya derece mahkemeleri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvurucuların mağdur sıfatını ortadan kaldırmaması için yaşam hakkının ihlalinin idari makamlar veya derece mahkemelerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmesine ve tazminat olarak ödenmesine karar verilen meblağın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği meblağlarla uyumlu olması gerekir (Hasan Kılıç, § 42). İdare mahkemesi belirli bir miktar tazminata hükmetse de yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespit bulunmamıştır. Üstelik mevcut başvuru, sözü edilen yükümlülüğün ihlal edildiğine ilişkin iddianın derece mahkemelerince değerlendirilmediği iddiasıyla yapılmıştır. Bu nedenle İdare Mahkemesinin sosyal risk ilkesi çerçevesinde başvurucu lehine hükmettiği maddi ve manevi tazminat, incelemeye konu ihlal iddiası yönünden başvurucunun mağdur sıfatını ortadan kaldırmamıştır. Ayrıca başvuruda herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmemiştir. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut olması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, eş ifadeyle başarı şansı sunması gerekir. Toplumun genelinin yaşamını tehdit eden gerçek ve yakın bir tehlikenin varlığının bilindiği ya da bilinmesi gerektiği bir durumda kamu makamlarının makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler almadığı iddiasıyla açılan tam yargı davasında olayın kamu makamlarının kusuruyla meydana geldiğine yönelik iddia konusunda herhangi bir inceleme yapılmadan meselenin kusursuz sorumluluk çerçevesinde ele alınması, yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Zira genel anlamda kusura dayanan ihlali tespit edip buna göre giderim sağlayabilecek ve benzer olaylarda idari mercilerce alınabilecek tedbirlerin neler olduğunu ortaya koyabilecek nitelikte olduğu için etkili olan tam yargı davası yolu, kusur değerlendirilmesi yapılmadığı için bir olayda etkili olmamış ve davacıya başarı şansı sunmamış olur (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61; Ali Hıdır Tekin, § 49).

Başvurucu, açtığı tam yargı davasını esas olarak bombalı saldırı gerçekleştirileceğini bilen veya bilmesi gereken idarenin saldırının gerçekleşmesini önlemek için asgari düzeyde dahi tedbir almadığı iddiası üzerine inşa etmiştir. İdare Mahkemesi, genel koruma yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği (idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı) yönünde herhangi bir değerlendirme yapmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde başvurucu lehine tazminata hükmetmiştir. Başvurucu, istinaf talebine ilişkin dilekçesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğu iddiasını yinelemiş ise de hizmet kusuruna dair bir değerlendirme yapılmadan istinaf talebi reddedilmiştir. Olayın bir terör saldırısı olmasının başvuru anılan iddiasının araştırılıp değerlendirilmesinin önünde bir engel teşkil etmediği açıktır.

İdari yargı mercileri başvuru anılan iddiaları yönünden teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu, meseleyi yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele almak ve saldırının gerçekleşmesinde kamu makamlarının kusurunun/yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamında bir ihmalinin bulunup bulunmadığı yönünde bir araştırma/değerlendirme yapmamak suretiyle etkisiz kılmış ve bunun bir sonucu olarak yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edilmediğinin tespit edilebilmesi adına başvurucuya makul bir başarı şansı sunmamıştır. Ulaşılan bu sonuç nedeniyle başvuru anılan lehine hükmedilen maddi ve manevi tazminatların yetersiz olduğuna ilişkin iddiası hakkında değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

SERAP USTAALIOĞLU BAŞVURUSU**Başvuru Numarası: 2020/3011****Karar Tarihi: 30/3/2023**

Başvuru, kısmi kamulaştırma sırasında taşınmazın kalan kısmının kamulaştırılmaması ve kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi ile söz konusu bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvurucuya ait taşınmazın bir kısmı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun 23/9/2010 tarihli kararı ile kamulaştırılmıştır. Ancak taraflar arasında kamulaştırma bedeli konusunda uzlaşma sağlanamamıştır.

Mahkeme, bilirkişi raporlarına dayanarak taşınmazın değerini belirlemiştir. İlk raporda, kamulaştırma bedeli 20.479,36 TL olarak tespit edilmiştir. Ancak başvurucunun itirazı üzerine ikinci bir bilirkişi raporu hazırlanmıştır. Bu rapora göre, kamulaştırma bedeli 131.176,03 TL olarak belirlenmiştir.

Mahkeme, ilk kararında taşınmazın belirli kısımlarının kamulaştırılmasına karar vermiş, ancak bu karar istinaf edilmiştir. İstinaf mahkemesi, taşınmazın tamamının kamulaştırılmasına karar vermiş, ancak bu karar da temyiz edilmiştir. Yargıtay, temyiz başvurusunu reddetmiş, ancak başvuru tarafından yapılan bireysel başvuru sonrasında yeni bir tavzih kararı verilmiştir.

Son tavzih kararıyla, belirli kısımların tapu kaydı Hazine adına tescil edilirken, diğer kısımlar için tapu kaydı başvuru adına yapılmıştır.

Başvurucu, kamulaştırma sonucunda B harfiyle gösterilen kısmın kamulaştırılmasından sonra kalan A1 ve A2 ile gösterilen taşınmazların geometrik şeklinin bozulduğunu ve tarımsal bütünlüğün kaybolduğunu iddia ederek bu kısımların da kamulaştırılması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca, hüküm altına alınan kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybettiğini ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık ise, kamulaştırma dışı kalan kısım için ayrı bir dava açılması gerektiğini ve diğer ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti olduğunu belirtmiştir. Başvurucu bu görüşe karşı beyanda bulunmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesine karar vermiştir. Kamulaştırmanın, mülkiyet hakkını ihlal ettiği ve kamu yararı amacına dayandığı kabul edilmiştir. Ancak Anayasa'nın 46. maddesi gereğince kamulaştırmanın gerçek karşılığının ödenmesi şartıyla yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Kamulaştırma bedelinin hesaplanmasında meydana gelen çelişkiler ve kısmi kamulaştırma sonrası kalan alanın değer kaybının netleştirilmemesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin gerçek karşılığını temsil edip etmediği belirlenememiştir.

Sonuç olarak, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ancak mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybettiği iddiasının incelenmesine gerek görülmemiştir.

SİYAMİ HİDİROĞLU BAŞVURUSU**Başvuru Numarası: 2018/11489****Karar Tarihi: 11/1/2024****R.G. Tarih ve Sayı: 14/3/2024-32489**

Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirlerine karar verilmesi nedeniyle açılan davada hükmedilen tazminatın yetersiz olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hukuka aykırı el koyma kararından dolayı açılan tazminat talebinin incelenmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Bir şirketin proje müdür vekili ve ihale komisyonu üyesi olan başvurucu hakkında ihaleye fesat karıştırma suçunu işlediği şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılığın talimatıyla yakalanması istenen başvurucunun ikamet adresi bilinmediğinden aynı soruşturma kapsamında daha önce yakalanan ve başvurucuyu tanıyan şüpheli üzerinden başvurucu telefonla aranmış, hakkında yakalama talimatının olduğu söylenerek başvurucudan teslim olması istenmiştir. Başvurucu, kendisi gelip teslim olmuş ve üç gün gözaltında kalmıştır. Soruşturma kapsamında sulh ceza hâkimliği tarafından verilen arama ve el koyma kararı doğrultusunda başvurucunun bilgisayarlarına, iki adet cep telefonuna ve telefonların içindeki SIM kartlara el konulmuştur.

Başvurucu, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına ihaleye fesat karıştırma suçundan yargılandığı davada beraat etmiş; kararın kesinleşmesi üzerine de maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Tazminat talebini inceleyen ağır ceza mahkemesi başvurucuya haksız gözaltı ve el koyma nedeniyle 448,83 TL maddi, haksız gözaltı nedeniyle de 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun süreçte yaşadığı olumsuzlukların karşılığının böyle bir miktar olamayacağını ileri sürerek yaptığı temyiz talebi reddedilmiştir.

Başvurucu; haksız yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirlerine karar verilmesi nedeniyle açılan davada hükmedilen tazminatın yetersiz olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hukuka aykırı el koyma kararından dolayı açılan tazminat talebinin incelenmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesine aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Ancak bu durum tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiği anlamına gelmeyeceğinden somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir.

Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı

suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş biçimi, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır.

Bu kriterler ışığında somut olaya bakıldığında başvurusunun beraat ettikten sonra 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açtığı tazminat davasında başvurucuya haksız gözültüne alma tedbiri nedeniyle 1.000 TL tazminat ödendiği görülmüştür. Hükmedilen miktar, somut olayın şartlarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde -karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verebileceği tazminat miktarına göre yeterli kabul edilebilecektir.

Öte yandan maddi tazminat miktarının yeterli olup olmadığının da incelenmesi gerekir. Başvurusunun beraat ettiği davada avukatına verdiği vekâlet ücretinin maddi tazminat kapsamında kendisine ödenmesi gerektiği yönündeki talebi reddedilmiştir. Derece mahkemesi tazminat talebini reddederken sadece bu dekontun ve serbest meslek makbuzunun karar tarihinden sonra düzenlendiğini belirtmekle yetinmiş; vekâlet ücretinin başvuru tarafından gerçekten ödenip ödenmediği, avukatın bu ücreti alıp almadığı, dekontun ve serbest meslek makbuzunun sahte veya usulüne aykırı düzenlenip düzenlenmediği ile ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

Mahkeme ayrıca beraat kararı ile birlikte başvuru lehine maktu vekâlet ücretine hükmedildiği gerekçesine dayanmıştır. Vekâlet ücreti hukuki yardım alanla avukat arasındaki vekâlet ücretine ilişkin sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece avukata ait olduğundan beraat ettiği davada başvuru lehine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi başvurusunun maddi zararının karşılandığı anlamına gelmeyebilir. Bu noktada derece mahkemesinin başvuru ile avukatı arasındaki vekâlet sözleşmesinde başvuru ve avukatının ücreti kararlaştırırken maktu vekâlet ücretini avukatlık ücretine dâhil edip etmediklerini araştırması gerekir. Öte yandan bu maktu vekâlet ücretinin başvurucaya ödendiği kabul edilse bile bu miktarı aşan kısmın neden maddi zarar kapsamında değerlendirilmeyeceği, haksız gözültü tedbiriyile arasında illiyet bağı olup olmadığı, illiyet bağı varsa talep edilen bu ücretin gerekli ve makul olup olmadığı kararda açıklanmamıştır. Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkı ve Haberleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Somut olayda başvuru el koyma tedbirinin kanunda öngörülen şartlara uyulmadan, hukuka aykırı bir şekilde uygulandığı iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır. Ancak yargısal makamların süreçte verdiği kararlara bakıldığında başvurusunun bu talebine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Derece mahkemesi cep telefonlarına el konulması nedeniyle değer kaybından kaynaklı olarak başvurucaya maddi tazminat ödenmesine karar vermiş ise de başvurusunun cep telefonlarına ve bilgisayarlarına el konulmasının kanunda öngörülen şartlara uygun olup olmadığıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapmamış, başvurusunun bu esaslı talebiyle ilgili bir karar vermemiştir. Başvurusunun el koyma tedbirinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiası açısından bir değerlendirme yapılmaması ve bunun bir sonucu olarak söz konusu talep yönünden hüküm kurulmaması başvurusunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. Sonuç olarak somut olayın şartlarında

özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı kanaatine varılmıştır. Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

ALİ SUAT ERTOSUN BAŞVURUSU (14)

Başvuru Numarası: 2019/9590

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, Yargıtay üyeliği sona erdirilen başvurucunun istediği belgelerin verilmemesine yönelik olarak Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği işlemine yaptığı itirazın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, 23 Temmuz 2016 tarihli ve 29779 sayılı 2. mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6723 sayılı Kanun ile Yargıtay üye sayılarını azaltan bir düzenleme sonucunda Yargıtay üyeliğinin sona erdirilmesini müteakip, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK/Kurul) tarafından yapılan seçimde yeniden Yargıtay üyeliğine seçilememiştir.

Başvurucu, HSK'ya verdiği dilekçe ile seçim sürecine ilişkin bilgileri talep etmiş, ancak bu talebi HSK Genel Sekreterliği tarafından gizli oylama yapıldığı ve bu nedenle bilgilerin paylaşamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Başvurucu, bu reddin ardından Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na başvurmuş, ancak talebinin reddedilmesi üzerine Ankara 3. İdare Mahkemesi'ne dava açmıştır. İdare Mahkemesi, başvurucunun talebinin bilgi edinme hakkı kapsamında olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

Başvurucu, bu karara itiraz etmiş ve dosya Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne gelmiştir. Ancak Bölge İdare Mahkemesi, Anayasanın 159. maddesi uyarınca HSK'nın meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararlarına yargı yoluyla başvurulamayacağına işaret ederek başvurucunun istinaf başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilen davanın hukuka aykırı olduğunu iddia ederek Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi'nin Bölge İdare Mahkemesi'nin ret kararında atıfta bulunduğu Anayasa Mahkemesi kararının kendisiyle ilgili olmadığını, yanlış yorumlandığını ve mahkemenin kendisini meslekten çıkarılmış gibi bir değerlendirmeye tabi tuttuğunu iddia etmiştir. Ayrıca, istediği bilgi ve belgelerin verilmemesi nedeniyle bilgi edinme hakkının, Yüksek Mahkeme üyesi iken yeniden seçilememesi sonucu emekliye ayrılması ve mesleki onurunun zedelenmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması hakkının, istinaf aşamasındaki itirazlarının dikkate alınmaması ve başvurunun yetkisizlik dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini de öne sürmüştür.

Adalet Bakanlığı ise başvurunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında bir medeni hak bulunmadığını, dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'nin başvurunun esasını incelemekte yetkisiz olduğunu belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna vararak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

OSMAN VIRIT BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/13947

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, kamu görevlisinin açıkta kaldığı döneme ilişkin olarak maaş dışında kalan mali haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açtığı davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvuruçucu, Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışırken 25 Temmuz 2016'da açığa alındı ve 15 Ağustos 2016'da 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kararname (672 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarıldı. Ancak, 27 Mart 2019'da Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu tarafından kamu görevine iade edildi. Daha sonra Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne atanarak göreve başlamıştır.

Başvuruçucu, Gaziantep Üniversitesi'nde geçen döneme ait maaş ve diğer mali haklarının ödenmesini talep etmiştir. İdare, belirtilen banka hesabına maaş ödemesi yapmış, ancak diğer mali haklarını talep eden bir sonraki başvuruya yanıt vermemiştir.

Başvuruçucu, maaş dışındaki mali haklarının ödenmesi talebiyle İdareye başvurmuş, ancak cevap alamamıştır. Bunun üzerine Muğla 1. İdare Mahkemesi'nde dava açmış, ancak Mahkeme süre aşımı nedeniyle davanın reddetmiştir. Daha sonra başvuruçucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuş, ancak istinaf başvurusu da reddedilmiştir. Başvuruçucu, nihai kararın ardından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuruçucu, kamu görevinden çıkarıldığı ve yeniden göreve başladığı döneme ilişkin maaş, döner sermaye performans ücreti ve ders ücretinin ödenmesini talep etmiştir. Ancak, idare tarafından bu talepler kısmen karşılanmış, maaş dışındaki mali haklara ilişkin bir cevap verilmemiştir. Başvuruçununun 29/7/2019 tarihli dilekçesine idare tarafından herhangi bir cevap verilmemiş, ancak 8/8/2019 tarihinde sadece maaş tutarına ilişkin bir ödeme yapılmıştır. Başvuruçucu, bu ödemenin diğer mali hak taleplerinin reddedilmiş olduğu anlamına geldiğini düşünerek 22/11/2019 tarihinde dava açmıştır. Ancak, mahkeme dava açma süresinin başladığı tarih olarak 8/8/2019'u kabul ederek davanın süre aşımına uğradığı gerekçesiyle reddetmiştir.

Başvuruçucu, mahkemenin bu süre aşımı kararını öngörülemez ve hukuka uygun bulmamış, bunun mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuruçucu, idareye yaptığı başvurunun kesin cevabını almadığını, dolayısıyla dava açma süresinin başladığı tarihi

öngöremediğini belirtmiştir. Buna ek olarak, mahkemelerin usul kurallarını aşırı şekilde katı bir şekilde uygulamasının adil yargılanma hakkını ihlal edebileceği ve mahkemeye erişim hakkını zedeleyebileceği vurgulanmıştır.

Başvurucu, mahkemeye erişim hakkının ölçülülük ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ve mahkemenin süre aşımı konusunda yaptığı yorumun ağır bir külfet olduğunu savunmuştur. Sonuç olarak, mahkemenin davanın süre aşımından reddine karar vermesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği ve başvurusunun adil yargılanma hakkını engellediği iddia edilmiştir. Mahkeme, başvurusunun bu iddiasını kabul ederek Anayasa'nın güvence altına aldığı mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

NURCAN KIRTAY BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/27877

Karar Tarihi: 8/2/2024

Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle yapılan bir başvuruda beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, Sakarya'nın Serdivan ilçesi Beşevler Mahallesi'nde içki satışı da yapan bir dükkân işletmektedir. İlgili olay 19 Temmuz 2019 tarihinde saat 22.00'den sonra gerçekleşmiştir. Kolluk görevlileri, söz konusu tarihte işyerinde içki satışı yapıldığına dair bir tutanak düzenlemiştir. Tutanağa göre, saat 22.10'da devriye görevi sırasında dükkânın önünde bir araç gören kolluk görevlileri içeriye girmiş ve içeride S.K. ve Y.C.A.'nın beş bira ile olduğunu tespit etmişlerdir. Bu kişiler, 45 TL karşılığında aldıkları biralar için 19 Temmuz 2019 tarihinde saat 22.10'da düzenlenmiş bir fişi kolluk kuvvetlerine teslim etmişlerdir. Ancak başvuru, tutanağı imzalamayı reddetmiştir.

Bu tutanak, Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Daire Başkanlığı'na gönderilmiş ve başvuru hakkında gece vakti içki satışı yaptığı gerekçesiyle 52.060 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, bu cezanın kaldırılması için Sakarya 2. Sulh Ceza Hâkimliği'ne başvurmuştur. Ancak hâkimlik, başvuruyu reddetmiş ve Daire Başkanlığı'nın tutumunu desteklemiştir.

Başvurucu, başvurusunun reddedilmesi üzerine Sakarya 3. Sulh Ceza Hâkimliği'ne itirazda bulunmuş, ancak itirazı da reddedilmiştir. Bunun üzerine başvuru, 5 Ağustos 2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanakta ifade veren tanıkların duruşmada dinlenmediğini ve bu durumun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Adalet Bakanlığı görüşünde, kolluk tarafından düzenlenen tutanağa, tanıkların beyanlarına, idari yaptırım kararını düzenleyen idarenin savunmasına, dosya kapsamındaki fotoğraflara ve kesilen fişin içeriğine dayanıldığı belirtilmiştir. Başvurusunun iddiaları, adil yargılanma hakkı çerçevesinde tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık

kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi olarak tanımlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Mahkeme, sorgulanmayan tanıkların beyanlarının delil olarak kabul edilmesi durumunda üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

Bu test, ilk olarak tanıkların mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin olup olmadığını inceler. İkinci olarak, sorgulanmamış tanıkların beyanlarının mahkûmiyetin temelini oluşturup oluşturmadığı değerlendirilir. Üçüncü olarak ise, savunma tarafının maruz kaldığı zorlukların telafi edilip edilmediği araştırılır. Mahkeme, duruşmada sorgulanmayan tanıkların beyanlarının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması için başka doğrulayıcı delillere dayanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Başvuru konusu olayda, duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının kabul edilmesinin geçerli bir nedeninin olmadığı belirtilmiştir. Bu durumda, başvurunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Mahkeme, savunma tarafının karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığını belirterek, Anayasa'nın adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Bu gerekçelerle, başvurunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna varıldığı için diğer şikâyetlerin incelenmesine gerek olmadığı kararı verilmiştir.

NURAY ŞİMŞEK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/33838

Karar Tarihi: 7/2/2024

Başvuru; hukuka aykırı yakalama ve gözetilme tedbiri nedeniyle açılan davada ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, sendika üyesi olması nedeniyle kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı protesto etmek amacıyla İstanbul'da gerçekleştirilen protestolara katılmış ve bu nedenle 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçundan 8/4/2017 tarihinde gözetilme tedbirine alınmıştır. Ancak Bakırköy 28. Asliye Ceza Mahkemesi, suçun tanımına uymadığı gerekçesiyle 3/2/2020 tarihinde başvurunun beraatine karar vermiştir. Bu karar kesinleşmiş ve kanun yolu kullanılmamıştır.

Beraat kararının kesinleşmesinden sonra başvuru, hukuka aykırı olarak gözetilme tedbirinde tutulduğunu iddia ederek manevi tazminat talebiyle dava açmıştır. İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurunun talebinin kısmen kabul edilerek bir gün gözetilme tedbiri nedeniyle 500 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Tarafların istinaf başvurusu reddedilmiş ve nihai karar başvurucuya 2/7/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru, 9/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurunun ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları, Komisyon tarafından süre aşımı gerekçesiyle kabul

edilemez bulunmuş, ancak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

Başvurucu, hukuka aykırı bir şekilde yakalanması ve gözaltında tutulması nedeniyle hükmedilen manevi tazminatın yeterli olmadığını iddia ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Adalet Bakanlığı'nın görüşüne göre, başvuru hakkındaki delillerin incelenmesi sırasında bu tedbirin uygulandığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, benzer davalarda yapılan bireysel başvurular için tazminat yollarının tüketilmiş kabul edilmesi için sadece Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili maddesi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olduğuna karar vermiştir. Bu çerçevede, hukuka aykırı olarak yakalama, gözaltı veya tutuklamanın daha sonra hukuka aykırı olduğunun kabul edilmesi durumunda açılan tazminat davalarının Anayasa'nın ilgili maddesi kapsamında değerlendirileceği sonucuna varılmıştır.

Mahkeme, başvuruçunun manevi tazminat talebinin incelenmesinde derece mahkemelerinin takdir yetkisinin bulunduğunu ancak tazminat miktarının ihlalle orantılı olması gerektiğini ve Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarını dikkate alması gerektiğini belirtmiştir.

Somut başvuruda, başvuruçunun gözaltında tutulması nedeniyle hükmedilen manevi tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda hükmettiği tazminat miktarından oldukça düşük olduğu ve başvuruçunun manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

Başvurucuya hükmedilen manevi tazminat miktarının, somut olayın koşulları göz önüne alındığında ve Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarıyla karşılaştırıldığında oldukça düşük olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, başvuruçunun manevi zararının karşılanmasından uzak olduğu ve Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını düzenleyen maddesiyle bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir.